

โรคบาดทะยักและบาดทะยักในเด็กแรกเกิด (Tetanus and Tetanus neonatorum)

โรคบาดทะยัก เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Clostridium tetani* ซึ่งผลิต Exotoxin เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอาการป่วย เชื้อแบคทีเรียนี้เข้าสู่ร่างกายทางบาดแผล โดยจะแบ่งตัวได้ดีใน แผลลึกและอากาศเข้าไม่ได้ เช่น บาดแผลตะปูตำ แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ผิวหนังถลอกบริเวณกว้าง เป็นต้น ส่วนในกรณีของเด็กแรกเกิดนั้น เชื้อจะเข้าทางสายสะดือที่ถูกตัดด้วยกรรไกรหรือของมีคมที่ติดเชื้อ และการพอกสะดือด้วยยากลางบ้านหรือการโรยแป้งที่อาจปนเปื้อนเชื้อบาดทะยัก ส่งผลต่อเส้นประสาทที่ควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อ ทำให้กล้ามเนื้อเกิดการเกร็งตัวอยู่ตลอดเวลา โดยเริ่มแรกขากรรไกรจะเกร็ง ทำให้อ้าปากไม่ได้ โรคนี้จึงมีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า โรคขากรรไกรแข็ง (lockjaw) ผู้ป่วยจะมีอาการคอแข็ง หลังแข็ง และจะมีอาการเกร็งของกล้ามเนื้อทั่วตัว เกิดอาการชัก หายใจลำบาก และอาจเสียชีวิตได้⁽¹⁾

ปี พ.ศ. 2557 สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค ได้รับรายงานผู้ป่วยโรคบาดทะยัก รวม 73 ราย อัตราป่วย 0.11 ต่อประชากรแสนคน เสียชีวิต 3 ราย อัตราป่วยตาย ร้อยละ 4.11 ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2548 - 2557) อัตราป่วยมีแนวโน้มลดลง โรคบาดทะยักเป็นโรคที่ไม่มีฤดูกาลที่ชัดเจน ปี พ.ศ. 2557 พบผู้ป่วยสูงที่สุดในเดือนมกราคมและพฤษภาคม เดือนละ 10 ราย รองลงมา คือ เมษายน 9 ราย และกุมภาพันธ์ 8 ราย (รูปที่ 1)

พบผู้ป่วยเพศชายมากกว่าเพศหญิง อัตราส่วนเพศหญิงต่อเพศชาย เท่ากับ 1 : 1.8 สัญชาติไทย พบสูงสุดร้อยละ 83.56 รองลงมา คือ พม่า (9.59%) และกัมพูชา (4.11%) อาชีพที่พบสูงสุด คือ รับจ้าง ร้อยละ 32.88 รองลงมา คือ เกษตรกรรม (23.29%) และเด็กในปกครอง (21.92%) ผู้ป่วยส่วนใหญ่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 57 ราย ร้อยละ 78.08 เขตเทศบาล จำนวน 16 ราย (21.92%) ผู้ป่วยเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไปมากที่สุด รองลงมา คือ คลินิก/รพ.เอกชน สถานือนามัย และโรงพยาบาลชุมชน

กลุ่มอายุที่พบอัตราป่วยสูงสุด คือ กลุ่มอายุ 65 ปีขึ้นไป 0.38 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 55 - 64 ปี (0.21) กลุ่มอายุ 45 - 54 ปี (0.12) และ 0 - 4 ปี ยังมีอยู่บ้างแต่พบน้อยมาก (0.08) ในเด็กกลุ่มนี้มีอายุต่ำกว่า 28 วัน สัญชาติพม่า จำนวน 2 ราย ดังนั้นทั้งสองรายนี้เสียชีวิตเนื่องจากบาดทะยักในเด็กแรกเกิด (รูปที่ 2)

ภาคเหนือ มีอัตราป่วยสูงสุด 0.18 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ ภาคกลาง (0.11) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(0.10) และภาคใต้ (0.05) จังหวัดที่พบอัตราป่วยสูงสุด 10 อันดับแรก ได้แก่ สิงห์บุรี (0.94) ศรีสะเกษ (0.89) เชียงราย (0.66) ตาก (0.56) น่าน (0.42) พังงา (0.38) ปทุมธานี (0.38) พิจิตร (0.36) อุทัยธานี (0.30) และระยอง (0.30) (รูปที่ 3 - 4)

ปี พ.ศ. 2557 สำนักระบาดวิทยา ได้รับรายงานการสอบสวนโรคบาดทะยักและบาดทะยักในเด็กแรกเกิดเสียชีวิตจำนวน 2 ราย จากจังหวัดสมุทรสาคร และ ตาก ผู้ป่วยรายแรกเป็นเด็กแรกเกิดชาวพม่า อายุ 7 วัน อาศัยอยู่ที่จังหวัดสมุทรสาคร มีปัจจัยเสี่ยง คือ เด็กคลอดโดยหมอตำแยชาวพม่าและใช้ใบมีดโกนตัดสายสะดือ ประกอบกับการใช้ผงขมิ้น และยาพื้นบ้านโรยสะดือเด็ก ผู้ป่วยรายที่สอง เป็นชายไทย อายุ 40 ปี อาศัยอยู่ที่จังหวัดตาก มีปัจจัยเสี่ยง คือ มีแผลที่ฝ่าเท้าซ้ายเกิดจากตะปูตำ ผู้ป่วยล้างแผลด้วยน้ำสบู่เองที่บ้าน จากนั้นจึงไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแห่งหนึ่ง หลังจากฉีดวัคซีนได้ 7 วัน ผู้ป่วยมีอาการปวดเกร็งบริเวณกรามทั้งสองข้าง อ้าปากไม่ได้ ไม่มีไข้ และเสียชีวิต แพทย์วินิจฉัยโรคบาดทะยัก⁽¹⁾

สรุป สถานการณ์การเกิดโรคบาดทะยักในปี พ.ศ. 2557 อัตราป่วยและอัตราป่วยตายในประเทศไม่สูงผิดปกติ ส่วนใหญ่พบอัตราป่วยสูงในจังหวัดแถบชายแดน กลุ่มอายุที่พบมากที่สุด คือ กลุ่มอายุ 65 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรเน้นการให้สุขศึกษาเรื่องการป้องกันโรคบาดทะยักในประชาชนวัยผู้ใหญ่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ส่วนกลุ่มอายุเด็กแรกเกิดนั้น ยังพบอยู่บ้างแต่น้อยมาก ส่วนใหญ่มักเป็นเด็กชาวต่างด้าวที่มารดาเข้ามาทำงานในประเทศไทย เมื่อตั้งครรถ์มารดาไม่ได้ฝากครรภ์ตามมาตรฐาน และทำคลอดเองโดยวิธีพื้นบ้านที่ไม่ปราศจากเชื้อ จึงเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญต่อการเกิดโรคบาดทะยักในเด็กแรกเกิด

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. Fact sheet โรคบาดทะยัก [อินเทอร์เน็ต]. 2557 [สืบค้นวันที่ 6 พฤษภาคม 2558]. เข้าถึงได้จาก <http://www.boe.moph.go.th/fact/Tetanus.htm>

ผู้เรียบเรียง

ประภาศรี สามใจ

บรรณาธิการวิชาการ

พญ.ดารินทร์ อารีย์โชคชัย, นพ.ภาสกร อัครเสวี

Fig.1

Reported Cases of Tetanus by Month, 2013, Median 2009 - 2013, 2014 Thailand

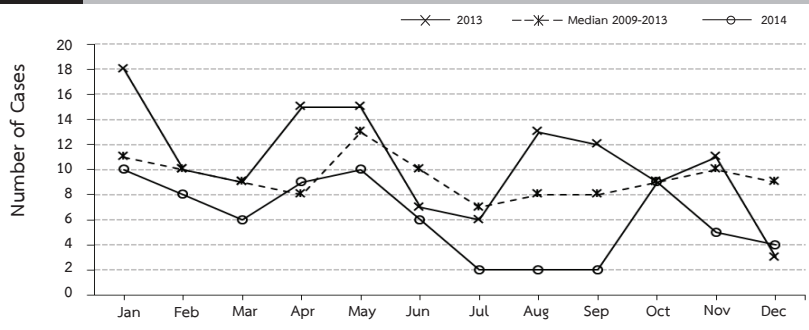

Fig.2

Reported Cases of Tetanus by Age-group, Thailand, 2014

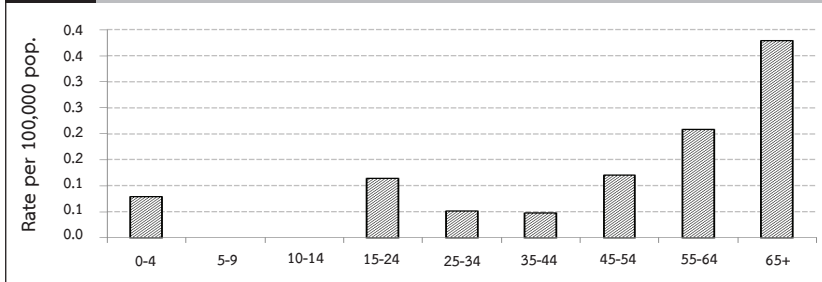

Fig.3

Reported Cases of Tetanus per 100,000 Population by Region, Thailand, 2010 - 2014

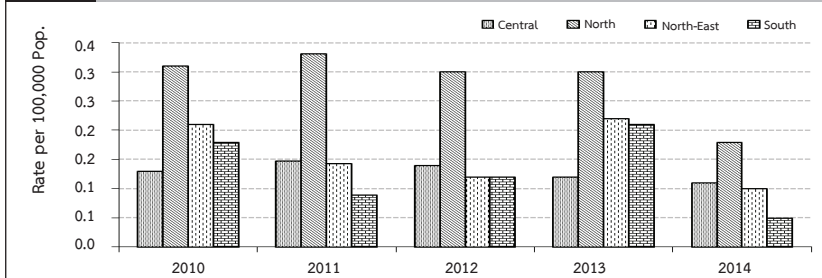
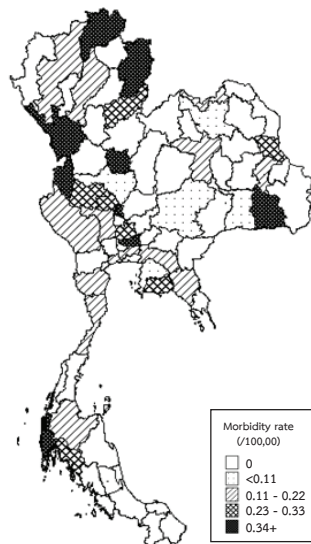

Fig.4

Reported Cases of Tetanus (Included Tetanus neonatorum) per 100,000 Population by Province, Thailand, 2014

Top Ten Leading Rate

1 Sing Buri	0.94
2 Si Sa Ket	0.89
3 Chiang Rai	0.66
4 Tak	0.56
5 Nan	0.42
6 PathumThani	0.38
7 Phangnga	0.38
8 Phichit	0.36
9 Chai Nat	0.30
10 Rayong	0.30

Morbidity rate (/100,00)	Number of provinces
0	(42)
<0.11	(5)
0.11 - 0.22	(14)
0.23 - 0.33	(8)
0.34+	(8)